

הולדתו של דגל

דת הרצל לבאזל לעשות את ההכ-
נות לקונגרס, והנה קמה לפניו
השאלה באיזה דגל לקשט את אולם
הקונגרס: מה יהיו צבעיו? "הרעיון
הזה הכאיבני מאוד. צריך ליצור את
הדגל. ואולם באיזה צבעים נבחר?
והאם עמנו עלול להבחין בצבעים,
עמנו הנזהר לבלי זון את עיניו בכל
פסל וכל תמונה?"

הטלית כדגל

"והנה הבריק רעיון במוחי: הרי
יש לנו דגל, לכן כחול! הטלית אשר
בה נחטף בתפילתנו - טלית זו
היא סמלנו. נוציא את הטלית
מנרתיקה ונגלול אותה לעיני ישר-
אל ולעיני כל העמים. הזמנתי דגל
כחול-לבן ומגן-דוד מצויר עליו"

נראה שבקונגרס הראשון הונף
דגל כחול-לבן פשוט: יריעה כחולה
למטה ויריעה לבנה למעלה. רק
בקונגרס השני נקבעה הצורה של
כד לבן ועליו שני פסים כחולים
ובאמצע מגן-דוד. אולם גם אחרי
הקונגרס השני לא תמיד הקפידו על
צורת הצבעים בדגל.

בספטמבר שנת 1904 הונף הדגל
הכחול-לבן רשמית בתערוכה עול-
מית בסנט-לואיס שבארצות-
הברית. הקונגרס הי"ח, בשנת
1933, קבע: "לפי מסורת של שנים
רבבות, הדגל תכלת-לבן הוא דגל
ההסתדרות הציונית והעם העברי".
ודגל זה הוא שנקבע גם כסמלה
של מדינת ישראל, עם ייסודה.

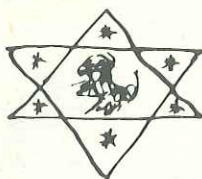
הרשימה שלמעלה היא תמצית
של תזכיר שעובדתי בחודש נובמ-
בר 1941 מטעם הארכיון הציוני
בשביל הסוכנות היהודית וחיידשתי
והרחבתי אותו בשנת 1948. הצעות
שגובשו כתוצאה מהתזכיר שימשו
יסוד ליצירת דגל החטיבה היהודית
במלחמת העולם השנייה ולדגל
המדינה.

לפני כן השתמשו בטקסים רשמ-
יים בדגל בצורות שונות, ורק צבעי
כחול לבן היו עליו. בשנת 1933
רציתי לקנות דגל לאומי לבני ולא
יכולתי להשיג. בית-מלאכה אחד
היה מוכן לייצר דגל מיוחד בשבי-
לי, אך הייתי צריך לצייר להם
דוגמה כדי שיעתיקו ממנה.

לעיון נוסף: הדגל - מ. נמצאבי.

מאת אלכס ביין

*Cöwen. Soweit sind u
an. aber hier, in Ka
ka ist vielfach bereit
ge Fahne unerkant. u.
dnung dies:*

eu Sie an, das Gebitzel i

ההצעה לדגל - ציור ביומנו של הרצל

דגל מה הוא?

הרצל ייחס ליצירת דגל לאומי
חשיבות רבה. במכתב לברון הירש
משנת 1895 הוא כותב בין השאר:
"אדוני שואל אותי בלעג: "דגל מה
הוא? כלונס ופיסת בד?" לא, אדוני,
דגל הוא למעלה מזה. בדגל מולי-
כים את הבריות לכל מקום שרוצים,
אפילו לארץ הבחירה. למען דגל הם
חיים ולמענו הם גם מתים". בחיבר-
רו "מדינת היהודים" הציע הרצל
דגל לבן ובו שבעה כוכבי זהב.
"היריעה הלבנה תסמל את החיים
החדשים הטהורים; הכוכבים הם
שבע שעות יום העבודה שלנו. כי
בשם העבודה ידגלו היהודים ההול-
כים אל הארץ החדשה."

אגודות ציוניות באנגליה ובגרמ-
ניה הציעו להרצל סמלים ודגלים
שונים (מגן-דוד, אריה, שנים-עשר
כוכבים, המסמלים את שנים-עשר
השבטים) והוא הציע כהצעה שכנגד
דגל לבן עם מגן-דוד באמצע ושכ-
עה כוכבי-זהב מסודרים בשש
זוויותיו של המגן-דוד וכוכב אחד
למעלה. בהזדמנויות אחרות הציע
אריה בתוך מגן-דוד.

בשעה שנתכנס הקונגרס הציוני
הראשון לא נקבע עדיין הדגל
הרשמי של התנועה הציונית. לימים
סיפר דוד וולפסון, שהוא בא בפקר-

בתחילת לא היה לתנועה
הציונית דגל משלה. גם לאגודות
חובבי-ציון, שהחלו בשנת 1882
בעליה-הראשונה לארץ והקימו
את המושבות הראשונות - לא
היה דגל משלהן. אמנם חלק גדול
מאגודות חובבי-ציון השתמשו
בחותמותיהן, ובמקומות אחרים
במגן-דוד, כבסמל לאומי, ולע-
תים קרובות בצירוף המלה
"ציון" בתוכו, אולם דגל אחד לא
היה להן.

פה-ושם אמנם השתמשו גם ב-
צבעי כחול ולבן כצבעים לאומיים,
כפי שאפשר ללמוד ממאמר של
מתנגד לתנועת חיבת-ציון
שהתפרסם בשנת 1885 בעתון
"נויצייט": "מוכרחים אנו להתנגד
בהחלט לכל אשר יאמר להעמיד את
יישובה של ארץ-ישראל על יסודות
לאומיים, על תקנות תחיה לאומית
בנוסח של עקבות המשיח, ואשר
דגל כחול-לבן ירים על האניה,
שתביא את הגולים לארץ הקודש".

דגל כחול-לבן דומה לזה שהש-
תמשו בו אחר-כך בקונגרסים ה-
ציוניים, ונצר כנראה לראשונה
בעיר בוסטון בארצות-הברית
על-ידי הרב יעקב ברוך זקוביץ,
יהודי פולין שהיגר לאמריקה בשנת
1884. דגל זה הונף ב-19 ביולי
1891 לרגל חנוכת אולם אסיפות
חדש של "חברת בני ציון" בבוס-
טון. עשוי היה יריעה לבנה שאור-
כה מטר בערך ובה שני פסים
כחולים, בתוכם מצויר מגן-דוד
ובמרכזו המלה "מכבי". דגל דומה
לזה, אבל עם המלה "ציון" במרכזו,
במקום "מכבי", נישא באוקטובר
1892 לרגל חגיגת 400 שנה לגילוי
אמריקה בתהלוכה ברחובות בוסטון
על-ידי חברים של אותה "חברת
בני ציון", יחד עם דגל ארצות-
הברית. דגל כיוצא בו נוצר כנראה
ב-1893 על-ידי האמן היהודי-רוסי
איזידור ש. דון בלונדון. האמן אמר
כי הצבעים מבוססים על התנ"ך
והפסים לקוחים מן הטלית. תושבי
ראשון-לציון טוענים גם הם, כי
במושבתם הונף באחת המסיבות
דגל שצבעיו היו כחול-לבן. אבל כל
הנסיגנות האלה ידועים היו רק
לחוג קטן של אנשים ונשתכחו
אחר-כך.